



Minister voor Rechtsbescherming
Ter informatie: Minister van Justitie en Veiligheid

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Jeugd, Familie en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Psychisch geweld, internationale rechtsvergelijking en
Eurostat-gegevens

Datum
20 maart 2023
Ons kenmerk
4528589

1. Aanleiding

Tijdens het commissiedebat Strafrechtelijke onderwerpen op 2 februari jl. sprak u met de Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid onder meer over de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld, mede in relatie tot de aanpak van moord of doodslag tegen vrouwen (met seksistisch motief ook bekend als femicide). Tijdens dit debat stelde het lid Mutluer (PvdA) dat een internationaal rechtsvergelijkend onderzoek ten aanzien van een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld wenselijk zou zijn en vroeg daartoe een tweeminutendebat aan. U zegde toe de Tweede Kamer medio maart 2023 een brief te sturen met daarin een nadere juridische onderbouwing en een duiding van Eurostat-cijfers over moord en doodslag op vrouwen in Europese landen.

De bijgevoegde brief gaat in op de vraag of een afzonderlijke strafbaarstelling van psychisch geweld in het Wetboek van Strafrecht aangewezen is. O.a. daarom wordt deze nota ter informatie ook voorgelegd aan MJenV, gelet op haar verantwoordelijkheid voor dat wetboek.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgaande Kamerbrief en deze aan de Tweede Kamer te sturen.

3. Kernpunten

In deze brief zet u uiteen met welke bestaande bepalingen¹ in het Wetboek van Strafrecht reeds vervolging voor gevallen van psychisch geweld kan worden ingesteld. Aangegeven wordt dat een afzonderlijke strafbaarstelling gelet op het huidige juridische instrumentarium geen wezenlijke meerwaarde zal hebben en ook potentiële negatieve effecten heeft (afbakeningsvragen, verstoren huidige positieve ontwikkelingen in de rechtspraak). U geeft aan in plaats van afzonderlijke strafbaarstelling in te zetten op verbetering van de aanpak van psychisch geweld in de praktijk. U geeft aan in samenwerking met de staatssecretaris van VWS de aanpak van psychisch geweld te willen bevorderen:

¹ Afhankelijk van de aard en de omstandigheden waaronder het psychische geweld plaatsvindt, kan vervolging op dit moment plaatsvinden op grond van de strafbaarstellingen van wederrechtelijke vrijheidsberoving (artikel 282 Sr), dwang (artikel 284 Sr), bedreiging (artikel 285 Sr), belaging (artikel 285b Sr) en mishandeling (artikel 300 Sr).

- met deskundigheidsbevordering op maat voor professionals van o.a. Veilig Thuis, politie, reclassering en vrouwenopvang, gericht op signalering van psychisch geweld en het versterken van de bewijsvoering,
- met een verkenning naar de wenselijkheid en mogelijkheid tot (verbetering van) de inzet van (forensisch-) psychologische of psychiatrische expertise bij verdenking van mishandeling ter bewijsvoering van de benadeling van de gezondheid van het vermoedelijke slachtoffer,
- met een signalerings- en beschermingsarrangement voor slachtoffers,
- met psychisch geweld als mogelijk specifiek thema in de geplande publiekscampagne over huiselijk geweld en kindermishandeling die naar verwachting in juni 2023 van start zal gaan.

Datum
20 maart 2023

Ons kenmerk
4528589

Daarnaast vermeldt u dat u (o.a.) met SVWS:

- ook de komende jaren zal investeren in de intensieve samenwerking tussen het Openbaar Ministerie, de politie, de Raad voor de Kinderbescherming, de reclassering en Veilig Thuis,
- de aanpak van stalking verder brengt,
- verkent hoe de aanpak van o.a. huiselijk geweld en seksueel geweld gendersensitiever kan.

Voorts vermeldt u in deze brief dat de Open Universiteit inmiddels een internationaal rechtsvergelijkend (promotie)onderzoek naar strafbaarstelling van psychisch geweld is gestart dat vermoedelijk vier jaar duurt. Tenslotte geeft u een duiding van de cijfers van Eurostat over het aantal omgebrachte vrouwen in Europa door een (ex-)partner of familielid.

4. Toelichting*

4.1 Politieke context

- In juli 2020 werden Kamervragen gesteld over psychische mishandeling. Naar aanleiding daarvan dienden de Kamerleden Bergkamp (D66), Özütok (GroenLinks) en Van den Hul (PvdA) een consultatienota in over de aanpak van psychisch geweld en een motie tot het instellen van een onderzoek naar de voor- en nadelen van een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld. Dit onderzoek is uitgevoerd en op 14 december jl. heeft het kabinet daarop de beleidsreactie naar de Tweede Kamer gestuurd. In deze beleidsreactie staat beschreven dat wordt ingezet op verbetering van de aanpak door o.a. deskundigheidsbevordering en niet op een aparte strafbaarstelling. Met de bestaande strafbaarstellingen in het Wetboek van Strafrecht kunnen uiteenlopende gevallen van psychisch geweld worden vervolgd.
- Recent zijn er verschillende vrouwen in Nederland gedood, vermoedelijk door hun (ex-)partner. In mediaberichtgeving werd gerefereerd aan de jaarlijkse cijfers van het CBS over moord en doodslag, waaruit blijkt dat in gevallen waarin vrouwen in Nederland worden gedood, hun (ex-)partner vaak de dader is.
- Naar aanleiding hiervan heeft femicide en de aanpak van huiselijk geweld, waaronder psychisch geweld, recent politieke aandacht gekregen, onder meer:
 - tijdens het commissiedebat Slachtofferbeleid (23 februari jl.);
 - het Kamerlid Mutluer (PvdA) vroeg of een internationaal

rechtsvergelijkend onderzoek naar psychisch geweld mee kon in een WODC-onderzoek naar uitstoting uit religieuze gemeenschappen. Hierop antwoordde u dat een internationaal rechtsvergelijkend onderzoek inzake psychisch geweld inmiddels van start is gegaan, zoals ook in voorliggende brief wordt vermeld.

- tijdens de behandeling in de Eerste Kamer van het wetsvoorstel Tegengaan huwelijkse gevangenschap op 21 februari jl. (Kamerlid Dittrich van D66 over het verwachte effect van het wetsvoorstel op femicide),
 - tijdens de behandeling in de Eerste Kamer van het wetsvoorstel inzake verhoging van het strafmaximum voor doodslag op 14 februari jl. (Kamerlid Dittrich van D66),
 - tijdens het mondelinge vragenuur in de Tweede Kamer op 7 februari jl. (vragen over aanpak femicide van het Kamerlid Van der Werf (D66) aan MJenV),
 - tijdens het commissiedebat Strafrechtelijke onderwerpen op 2 februari jl. (naar aanleiding van wetenschappelijk onderzoek naar de meerwaarde van een afzonderlijke strafbaarstelling van psychisch geweld).
- In de aanloop naar het commissiedebat Strafrechtelijke onderwerpen d.d. 2 februari jl. pleitten het College van de Rechten van de Mens en de Vereniging voor Vrouw en Recht (VVR) Clara Wichmann voor een aparte strafbaarstelling van psychisch geweld. Tijdens dit commissiedebat werd hieraan gerefereerd door de leden Mutluer (PvdA) en Ellian (VVD). Mutluer benadrukte het belang van nader internationaal rechtsvergelijkend onderzoek, Ellian het belang van normstelling. In de voorliggende brief wordt beschreven dat de Open Universiteit reeds een dergelijk onderzoek is gestart en dat het Wetboek van Strafrecht geschikte strafbepalingen bevat.
 - Momenteel wordt in de werkgroep voor strafrechtelijke samenwerking van de Raad van de Europese Unie een richtlijnvoorstel besproken inzake het bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, onder meer met betrekking tot online vormen van psychisch geweld (cyberstalking en cyberintimidatie). De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd op 15 april 2022 middels een Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC)-fiche.²

Datum
20 maart 2023
Ons kenmerk
4528589

4.2 Financiële overwegingen

Bovengenoemd beleidsvoornemen moet in de praktijk bijdragen aan de versterking van de strafrechtelijke aanpak van psychisch geweld, als onderdeel van de bredere aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De beleidsdoelen worden binnen de bestaande middelen vormgegeven en worden naar verwachting eerder en beter bereikt (en middelen worden naar verwachting doelmatiger ingezet) dan in geval van een internationaal rechtsvergelijkend onderzoek en een aanvullend wetgevingstraject. Voor ontwikkeling van scholingsmateriaal, implementatie en (verkenning van) wetenschappelijk onderzoek is voor 2023 ongeveer 100.000 opgenomen, met de kanttekening dat

² *Kamerstukken II 2021-2022*, 22112, nr. 3394.

de middelen voor wetenschappelijk onderzoek mogelijk pas na 2023 kunnen worden ingezet.

Datum
20 maart 2023

Ons kenmerk
4528589

4.3 Juridische overwegingen

In de bijgevoegde brief wordt uitgebreid beschreven hoe psychisch geweld met de bestaande strafbaarstellingen kan worden vervolgd. In de rechtspraak worden gevallen van psychische mishandeling steeds vaker succesvol vervolgd en in toenemende mate als een vorm van strafbare mishandeling (artikel 300 Sr) gekwalificeerd. De introductie van een afzonderlijke strafbaarstelling zou tot gevolg kunnen hebben dat deze toe te juichen rechtsontwikkeling zal worden verstoord of in elk geval ongewild tot onduidelijkheden zal leiden.

4.4 Krachtenveld

Er zijn diverse organisaties betrokken die van groot belang zijn in de (strafrechtelijke) aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals het Openbaar Ministerie, de politie, Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming, de reclassering en de vrouwenopvang. Het ministerie van VWS, het ministerie van JenV en gemeenten (via de VNG) zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De betrokken organisaties hebben aangegeven positief te staan tegenover het voornemen om de aanpak van psychisch geweld te versterken door scholingsmateriaal te ontwikkelen dat eenvoudig kan worden toegepast in de interne opleidingen of trainingen.

4.5 Strategie

Huiselijk geweld en kindermishandeling werkt vaak door in volgende generaties. Met het versterken van de strafrechtelijke en bredere aanpak van psychisch geweld wordt beoogd dat mensen eerder geneigd zijn hulp te zoeken en naar de politie stappen, zodat de juiste interventies kunnen worden ingezet voor zowel slachtoffers als plegers, om de veiligheid te herstellen en geestelijk herstel mogelijk te maken. Het op jonge leeftijd (op structurele basis) meemaken van fysiek, psychisch en/of seksueel geweld in de privésfeer is tevens een belangrijke risicofactor voor herhaald slachtofferschap of delinquent gedrag in het latere leven; een vroegtijdige, degelijke en complete aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling draagt op lange termijn bij aan preventie van criminaliteit en van problemen op andere leefgebieden.

4.6 Uitvoering

Momenteel wordt monitorings- en evaluatieonderzoek t.a.v. het beleidsvoornemen met het WODC voorbereid.

4.7 Implementatie

Zie 3. *Kernpunten* en bijgevoegde brief voor de beoogde activiteiten. Over de verdere implementatie van de opbrengsten zal verder gesproken worden met de betrokken partijen. Daarover zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd in de volgende voortgangsbrieven aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling.

4.8 Communicatie

Niet van toepassing.

4.9 Ontwikkelingen hiervoor

Voor de beantwoording van eerdere Kamervragen over strafbaarstelling van psychische (kinder)mishandeling³ is de minister voor Rechtsbescherming voorgelegd dat de grenzen van de strafbaarheid van psychische mishandeling op grond van het geldende recht nog niet waren uitgekristalliseerd, en dat een herziening van het Wetboek van Strafrecht op dit punt vooralsnog niet opportuun werd geacht.

Datum
20 maart 2023
Ons kenmerk
4528589

In de beantwoording van de Kamervragen d.d. 1 september 2020 is beargumenteerd dat de wet reeds mogelijkheden biedt om psychische mishandeling strafrechtelijk aan te pakken en dat het ontbreken van een aparte delictomschrijving een goede aanpak niet in de weg hoeft te staan. Dit is bevestigd in de beleidsreactie d.d. 14 december 2022 op het onderzoek van de Open Universiteit en de Avans Hogeschool en wordt wederom bevestigd in voorliggende brief.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

Niet van toepassing.

Standaard op te nemen

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

³ 2019Z14963 (10 september 2019) en 2020Z14088 (1 september 2020).